

Josep M. Planes. Perfil biogràfic

Josep M. Planes i Martí va néixer a Manresa el 31 de gener de 1907 al número 26 del carrer de la Canal, sisè fill del matrimoni Planas i Martí, els primers del llinatge del mas rural de Sant Mateu de Bages que s'havien establert a Manresa. Planes va fer l'ensenyament a l'escola dels Germans de La Salle de la capital del Bages. De ben jove va fer bona amistat amb Anselm Corrons, artista i dibuixant; Joan Baptista Claret, literat; Vicenç Prat, escriptor; l'empresari Josep Noguera i el doctor Manuel Casanovas i Gabernet, l'ànima del Gremi de Sant Lluç, entitat cultural integrada per metges i artistes manresans.

Els inicis periodístics de Josep M. Planes van lligats al periòdic *El Pla de Bages*, on escriu el primer article el 24 de desembre de 1924, una glossa de la figura i l'obra d'Àngel Guimerà. Uns dies abans de la seva estrena periodística, juntament amb Raimon Ferrer Ferrés i Joan Selves i Carner, Planes va formar part del jurat d'un concurs per escollir el nom d'una nova revista esportiva manresana, *A ple aire*. Del 1924 i fins al 1927 escriuà periòdicament a les seccions d'*El Pla de Bages* «Blanc i negre», «Crònica frívola» i «Motius literaris», on destaca un retrat del dibuixant i escriptor manresà Ramon Martí i Farreras, «un dels companys que més he admirat», persona que va influir notablement en el seu aprenentatge periodístic. També va escriure a la secció «Crònica de Barcelona», atès que Planes anava sovint a la capital catalana on s'hi va instal·lar definitivament a finals de la dècada. Va col·laborar en aquells anys a la revista manresana *Ciutat*, subtitulada *Ideari d'art i cultura*, continuadora de l'obra empresa per *Cenacle* i al quinzenari també cultural *L'Om*. I del 1930 al 1931 veiem la seva firma a *El Dia. Diari d'Esquerra Republicana*. En començar la dècada dels trenta, Planes ja és un nom destacat del món periodístic català i una referència a Manresa. El seu company Joan Baptista Claret li va dedicar un article a *El Dia* el 7 de juny de 1930 en motiu de l'estrena, a la capital del Bages, de l'obra de teatre «L'home que s'havia de morir», escrita per Planes: «Ací tots els coneixem. Qui més, qui menys, tots tenim el dret assegurat i garantit de tustar-li amicalment l'espatlla. Als uns aquest dret els el dona l'haver anat a estudi junts, als altres l'haver-se passejat agafats del braç Born amunt i Born avall de les vuit a dos quarts de nou del vespre. Àdhuc pot haver-hi algú que tingui guanyat legítimament aquest dret amb una baralla iniciada entre dues columnes de prosa i resolta al carrer amb dues paraules candoroses i amables». Planes també va fer una bona amistat amb Joaquim Amat i Piniella, el qual li va demanar que escrivís el pròleg d'*Ombres de Calidoscopi* (1933), la primera obra d'Amat, un compendi de semblances de personalitats del món de la cultura, la política i la societat manresana.

A la ciutat de Barcelona, després d'una etapa com a articulista en dos diaris en llengua castellana (*La Noche* i *Las Noticias*) el seu nom adquireix popularitat de la mà de la crònica esportiva, a *L'Esport Català* i a *La Nau dels Esports*, i a partir del 1929 amb reportatges al setmanari *Mirador*, on fuig de l'articulisme clàssic per cultivar un gènere proper al reportatge novel·lat, amb bones dosis d'humor, llenguatge directe i reflexió personal. Amb l'arribada de la República es consolida en el món periodístic català. El 1930 havia dirigit el magazine *Imatges*, una revista d'alta qualitat literària i gràfica, inspirada en el *Vu* francès que havia llegit en alguns viatges a París. I el 1931 va entrar a la nòmina de redactors del diari *La Publicitat*, capçalera fidel als postulats

del republicanisme catalanista moderat, i també al setmanari *La Rambla*, propietat de l'empresari Josep Sunyol i Garriga, on escriu a la secció «Set dies, set nits». Encara aquell mateix any, el seu llibre *Nits de Barcelona* triomfava a la capital catalana. En aquesta obra, Planes sobresurt com un brillant examinador d'una època on es produeix l'eclosió de nous fenòmens i modes urbanes, l'esport, el jazz, el music-hall... El mestre i mentor de Planes és Josep M. de Sagarra, que el presenta arreu com un reporter modern, europeu i cosmopolita. Ben aviat, el manresà es va guanyar la confiança i admiració dels companys de professió, com Xammar, Soldevila i Pla, i és escoltat a les tertúlies de la terrassa de l'hotel Colon, al migdia, i a l'Ateneu Barcelonès, a la tarda-vespre. És precisament des de l'Ateneu on va dirigir el setmanari satíric *El Be Negre*, inspirat en *Le Canard Enchaîné* francès, que naixia just en el moment que es produïa un esclat de llibertat arreu de Catalunya amb la proclamació de la República.

La seva intensa i polifacètica trajectòria periodística mereix un punt i apart a partir del gener del 1935 quan Carles Capdevila, director de *La Publicitat*, li va encomanar una columna diària, «Comentari», publicada a la primera pàgina i on Planes va excel·lir en la faceta de periodista de denúncia i d'investigació que havia arrencat, en el mateix diari, el 1934 amb la publicació de les sèries de reportatges «Els gàngsters de Barcelona» i «L'organització de l'anarquisme a Catalunya i a Espanya», on explicava les relacions entre el pistolerisme urbà i l'ala més radical de l'anarquisme a Catalunya. Aquestes sèries van ser molt comentats arreu del país, fins i tot anunciats en cartells als carrers de Barcelona.

Arran de les eleccions del mes de febrer de 1936, Planes radicalitzarà la seva línia política en la defensa del catalanisme i intensificarà la croada contra el pistolerisme anarquista, fet que s'accentua quan el 28 d'abril d'aquell any Miquel Badia, cap de les Joventuts d'Estat Català i excap dels serveis d'ordre públic de la Generalitat, i el seu germà Josep són assassinats a trets al carrer Muntaner de Barcelona. Només dos periodistes, Avel·lí Artís-Gener, *Tísner*, des de *La Rambla*, i Josep M. Planes, des de *La Publicitat*, van investigar i denunciar el doble assassinat: «Sóc un periodista que, potser cometo la imprudència de dir en veu alta el que el noranta per cent dels catalans diuen en veu baixa», va escriure. Per apaivagar els ànims, el director de *La Publicitat*, l'envia a cobrir la Volta Ciclista a Catalunya d'aquell estiu.

L'aixecament militar i l'inici de la revolució del 19 de juliol de 1936 va precipitar els esdeveniments. Aquell mateix dia, Planes publica el seu darrer article, «Nit de vetlla»: «El qui en aquestes hores greus no estigui d'una manera decidida al costat de la Generalitat, és un traïdor. Un traïdor al qual li exigirem comptes. Ara més que mai: Visca Catalunya! Visca la República!». La situació als carrers estava fora de control i la vida de Planes perillava. A contracor, es va haver d'amagar en diversos pisos d'amics a Barcelona, però el 24 d'agost una patrulla de milicians de la FAI el van localitzar i conduir a la carretera de la Rabassada on el van assassinar disparant-li set trets al cap. Planes es convertia en la primera víctima mortal del periodisme català. Al cap de dos dies, alguns familiars i amics donaven l'últim adéu a Planes al cementiri de Sants. Als 29 anys havia desaparegut tràgicament un dels periodistes amb més present i futur de Catalunya.

Reconeixement de Josep M. Planes com a Manresà Il·lustre. Exposició de motius

- Perquè és un acte de justícia i de responsabilitat col·lectiva atès que es tracta d'un dels millors periodistes de la història de Catalunya.
- Perquè la ciutat de Manresa no pot permetre que els seus referents caiguin en un oblit injustificat.
- Perquè Planes va ser un esplèndid ambaixador de Manresa, recordant arreu i sempre els seus orígens familiars, també en diversos articles i en visites constants a la ciutat.
- Perquè es tracta del pioner en el periodisme d'investigació al nostre país, un privilegi i un honor per a la ciutat de Manresa.
- Perquè Manresa ha de recordar per sempre més que Planes va ser víctima d'una guerra i també del silenci col·lectiu durant una dictadura interminable i d'un injustificat oblit durant la transició democràtica.
- Perquè Planes va ser un ferm defensor de la legalitat, de la llibertat i de la democràcia.
- Perquè situa Manresa, de manera excelsa, en la historiografia periodística catalana.
- Perquè és deure de la cultura manresana i catalana.

Què n'han dit de Josep M. Planes?

«Josep Maria Planes hauria fet forat a la vida pública de Catalunya si començada la guerra civil espanyola una «patrulla de control» no l'hagués salvatgement assassinat en el seu amagatall».

(Eugeni Xammar, *Seixanta anys d'anar pel món*. Barcelona, 1974)

«En Planes va ser un periodista amb vocació d'escriptor. Probablement hauria fet teatre, novel·les i contes. Tenia tots els elements a favor per ser-ho: la influència de la literatura francesa, una ploma fàcil i brillant... Crec que hauria estat una mena de Gómez de la Serna català, però amb més qualitat pel que fa a l'enginy. El situaria en l'escola del Francesc Pujols o de l'Eugeni Xammar».

(Avel·lí Artís-Gener, 1996)

«En un moment en què el món hi ha tanta intolerància, és bo recordar un periodista que va ser víctima d'aquesta intolerància».

(Josep Pernau, *Regió 7*, 28-11-96)

«La obra periodística de Planes, desde que llegó de su Manresa natal a Barcelona hasta que los faïeros, en agosto de 1936, le dispararon siete balazos en la cabeza, en la carretera de la Rabassada, dura unos 10 años. ¡Y qué 10 años! Planes, el autodidacto Planes (...) hace, entre otras cosas, que Barcelona conociera, por poco tiempo –hélas!-, la versión catalana del Vu francés –Imatges, en 1930- que lanzara en París, en 1924, Lucien Vogel; hace que el periodismo de investigación conozca a los sin trabajo de finales de los veinte y al gansterismo barcelonés de aquellos mismos años. Crea, de hecho, el periodismo de investigación –Planes es nuestro Albert

Londres manresano, muy por encima de los clichés de un Carco o de un Montherlant; y es también el gran cronista de las noches de la Barcelona de 1929, año de la Exposición Universal: Les nits de Barcelona (Llibreria Catalònia, 1931). Y es, ojo, el joven, jovencísimo director de El be negre, semanario satírico. ¿Quién da más?».

(Joan de Sagarra, *El País*, 3-5-98)

«Ha costat força treure de l'armari de l'oblit l'obra de Josep Maria Planes. Potser perquè va ser un periodista que no va sobreviure la incivil guerra. Potser perquè el seu periodisme no era d'ordre. Potser perquè en la seva mort s'hi concentren gairebé totes les contradiccions d'aquella època i d'aquest país. El cas és que la cultura i la literatura catalanes guardades en càmfora van oblidar-se de conservar el nom de Planes en el lloc que li corresponia».

(Albert Sáez, «Quin periodisme en aquella Barcelona!», *Trípodos*, 2002)

«Tothom hauria de conèixer l'obra de Josep M. Planes, el periodista nascut a Manresa l'any 1907 que després de deixar escrites i publicades unes cròniques de joventut que feien prometre el bo i el millor del periodisme català i europeu va ser mort per la FAI al principi de la guerra, quan tenia 29 anys... Els periodistes i els estudiants de periodisme haurien de ser els primers a treure's de les mans l'obra de Planes, que ara de mica en mica es va publicant en llibres».

(Manuel Cuyàs, «El fang i la pols», *El Punt*, 24-10-07)

Jordi Finestres Martínez

Periodista. Autor de *Josep M. Planes. Set trets al Periodisme a la Rabassada*.

Manresa, a 19 de maig del 2016